

TÍTULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS
Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

Técnica de conservación preventiva dos bens escultóricos I

Departamento: Conservación e restauración de escultura

Formación básica

Curso: 3º escultura

1º Cuadrimestre

2 ECTS

Teórica

Profesora: M. Rosario López Díaz
charolopezdiaz@edu.xunta.gal

Horario: 2 horas semanais

DESCRIPCIÓN DA MATERIA

Procedementos específicos de conservación preventiva dos bens escultóricos in situ, en exposición, no traslado ou no depósito.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos.
T11	Desenvolver na práctica laboral unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara a diversidade.
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
T16	Usar os medios e recursos ao seu alcance con responsabilidade cara ao patrimonio cultural e medioambiental.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos a a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X3	Recoñecer e identificar as alteracións do ben cultural e as causas de seu deterioro para avaliar o estado de conservación.
X5	Determinar os criterios de intervención e decidir o tratamento de prevención, conservación e/ou restauración mais axeitado.
X6	Acadar coñecementos críticos sobre a metodoloxía, estratexias de actuación, tratamentos e emprego de materiais para a conservación e a restauración
X7	Deseñar sistemas e tratamentos de conservación e restauración
X9	Coñecer e aplicar a deontoloxía profesional e a normativa relativa aos bens culturais e a súa conservación e restauración.
X11	Acadar a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros profesionais, establecendo os mecanismos axeitados de comprensión e diálogo interdisciplinario.

X16	Avaliar a eficacia dos tratamentos realizados.
X17	Determinar e aplicar as condicións axeitadas para a conservación preventiva de ben cultural “in situ”, durante a súa exposición, almacenamento, transporte ou depósito.
X18	Documentar calquera dato derivado do estudo e proceso dos tratamentos de conservación e restauración que contribúa a facilitar a comprensión e coñecemento do ben cultural
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE DE ESCULTURA	
EE9	Deseñar protocolos de actuación para o mantemento in situ, almacenamento, exposición, manipulación, embalaxe e transporte de bens culturais propios da especialidade, de forma que se garanta a súa integridade e adecuada conservación.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA	
Coñecer os criterios e técnicas para o control preventivo dos bens culturais escultóricos nas tarefas de manipulación, almacenamento, embalaxe e transporte a que se ven sometidos no ámbito do museo.	
Coñecer os efectos que a manipulación, o transporte e o embalaxe teñen sobre os bens escultóricos, así como as funcións do conservador-restaurador nestes procesos.	
Comprender a necesidade de deseñar axeitadamente protocolos e medios para a manipulación, almacenaxe e traslado das obras escultóricas.	
Acadar habilidade para entender e plantexar sistemas expositivos, a partir das características concretas do obxecto tridimensional, analizando, avaliando e formulando, de modo cooperativo, estes sistemas expositivos en sala.	
Acadar a capacidade para cooperar no deseño de almacéns para obra escultórica no museo ou colección.	

UNIDADES DIDÁCTICAS		
Unidade	Subtemas	% no total da materia
1. Panorama actual museolóxico	1.1. Evolución do museo e ICOM. 1.2. Tipos de museos. 1.3. Organización interna dos museos. 1.4. Código deontolóxico.	20%
2. Procedementos específicos de manipulación e material de embalaxe	2.1. Procedementos de conservación preventiva dos bens escultóricos <i>in situ</i> e no museo. 2.2. Riscos e normas de manipulación. 2.3. Introducción ás áreas do museo con manipulación dos obxectos culturais. 2.4. Tipos de movemento e persoal responsable. 2.5. Procedementos de embalaxe, desembalaxe, montaxe e desmontaxe de obxectos culturais nunha exposición. 2.6. Catálogo de materiais de embalaxe e a caducidade. 2.7. Construción de embalaxes.	30%
3. Procedementos	3.1. Necesidades do transporte.	25%

específicos de traslado. Transporte.	3.2. Fases de transporte e riscos. 3.3. Medios de transporte e normativa. 3.4. Xestión de transporte e empresas relacionadas. 3.5. Figura do correo.	
4. Procedementos específicos de depósito.	4.1. Almacéns de arte. Normativa e necesidades. 4.2. Planificación, deseño arquitectónico, condicionantes climáticas e seguridade. 4.3. Espazos necesarios para o depósito. 4.4. Tipo de almacenamento. Obra escultórica. 4.5. Mobiliario preciso. 4.6. Códigos de localización. 4.7. Conservación e mantemento do almacén. 4.8. Plan de emerxencia.	25%

PLANIFICACIÓN DOCENTE

Metodoloxía	Horas aula	Horas fóra	Total
Sesións maxistras: exposición de contidos mediante presentación e/ou explicación por parte do profesor.	31		31
Estudo autónomo.		10	10
Traballo tutelado / Exposicións	5	4	9
Total	36	14	50

METODOLOXIA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices do traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballo tutelado	Traballo individual autónomo. Estudo dos contidos expostos polo profesor. Estudos de caso, debates e outras actividades. Actividades de aplicación dos coñecementos e resolución de problemas e exercicios.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

Método	Criterios	% avaliación
Probas escritas	Cualificación das probas	40 %
Traballos tutelados	Calidade do traballo e da presentación	40%
Lectura e comentario de textos	Calidade do comentario	10%
Observación sistemática	Asistencia a clase, participación na exposición de debates e traballos propostos, e entrega dos mesmos nos prazos fixados.	10%
Total		100 %

OUTROS COMENTARIOS A AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN

- A asistencia é obrigatoria. A non asistencia ás clases repercutirá na cualificación (nun 10%, o alumno poderá ser cualificado cun 0 no apartado “Observación sistemática”).
- Avaliarase o progreso do proceso de aprendizaxe, incluíndo este tódolos resultados acadados no traballo continuado de clase, os exercicios e traballos entregados no tempo estipulado e dous exames parciais que se realizarán ao longo do curso.
- Ao rematar o curso, na convocatoria ordinaria, realizarase un exame final que servirá de recuperación parcial/total segundo as partes non superadas.
- Os alumnos deberán realizar tódolos traballos e exames establecidos ao longo do curso. A avaliación ordinaria poderá incluír a realización de probas específicas finais, comprendendo esta os contidos teóricos e todos aqueles relacionados cos traballos ou lecturas realizados ao longo do curso e recollidos como parte da avaliación.
- No caso de perda de avaliación continua os alumnos deberán presentar igualmente os traballos propostos ao longo do curso.
- Os alumnos que non superen a convocatoria ordinaria terán a posibilidade de presentarse á convocatoria extraordinaria.
- Na avaliación extraordinaria, o alumno terá que realizar unha proba escrita que poderá conter probas específicas cando se consideren necesarias para unha correcta avaliación. A avaliación extraordinaria consistirá nun exame global da materia.

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofrecerase atención personalizada ó alumnado durante todo o curso a través das tutorías docentes.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

- Ballart Hernández, Josep. *Manual de museos*. Madrid: Ed. Síntesis, 2008.
- BIASIOTTI A. e B. BECCARO MIGLIORATI, “La seguridad en los museos”, *Manual de protección del Patrimonio Cultural*. No. 1 (2006). UNESCO, París.
- CANADIAN HERITAGE. Canadian Conservation Institute (CCI) Notes. Visualizado en la URL
<http://canada.pch.gc.ca/eng/1439925167385>
- CARVALHO G. e ALMEIDA A. *Vade-mécum. Preservação do património histórico e artístico das igrejas*. (2007). Conferência Episcopal Portuguesa, Lisboa.
- GARCÍA FERNÁNDEZ, I. *La conservación preventiva de bienes culturales* (2013) Alianza Editorial, Madrid.
- HERNÁNDEZ, F. *Manual de museología*. (1994). Ediciones Síntesis, Madrid.
- JIMÉNEZ, C. *Museos y exposiciones*. (1999). Manuales de Luminoteca. Ediciones Ceac, Barcelona.
- Jiménez Blanco, María Dolores. *Una historia del museo en nueve conceptos*. Madrid: Ed. Cátedra, 2014.
- JIMÉNEZ DE GARNICA, R. *La conservación preventiva durante la exposición de dibujos y pinturas sobre lienzo*. (2011). Ediciones Trea, Gijón.
- LORD, B. e DEXTER LORD, G. *Manual de gestión de museos*. (1998). Ariel Patrimonio histórico, Barcelona.
- MARCHIONE, E. B. e TISSERA, A. M. *Museo técnica. Manual de conservación preventiva*. (2012). Laborde Editor, Rosario (Argentina).
- MARÍN TORRES, M. T. *Historia de la documentación museológica. La gestión de la memoria artística*. (2002). Trea, Gijón.
- Moya, Jordi. *La iluminación de las exposiciones temporales*. Gijón: Trea, 2015.
- RICO, J. C. *Manual práctico de museología, museografía y técnicas expositivas*. (2006). Sílex, Madrid.
- RICO, J. C. *Montaje de exposiciones. Museos Arquitectura Arte*. (1996). Sílex, Madrid.

- ROTAECHE, M. *Transporte, depósito y manipulación de obras de arte.* (2008). Editorial Síntesis, Madrid.
- ROVIRA i PONS, P. *La conservación preventiva de las pinturas murales in situ y en su exposición.* (2014). Trea, Gijón.
- SEDANO ESPÍN, U. *La conservación preventiva en la exposición de pintura sobre tabla.* (2014). Trea, Gijón.
- VV. AA. *Conservación preventiva y procedimientos en Exposiciones temporales.* (2008). Ministerio de cultura, Madrid.
- VV. AA. *Guía para un plan de colecciones ante emergencias.* (2008). Ministerio de Cultura, Madrid
- VV. AA. *Terminología para definir la conservación del patrimonio cultural tangible.* (2018). XV Conferencia Triannual, ICOM.CC, Nueva Delhi.
- ZUBIARUR CARREÑO, F. J. *Curso de museología.* (2004). Trea, Gijón.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA:

- AZÓN MASOLIVER, M. *La conservación preventiva durante la exposición de colecciones de etnografía.* (2014). Trea, Gijón.
- CERDÁ DURÁ, E. *La conservación preventiva durante la exposición de material textil.* (2012) Trea, Gijón.
- FORNIÉS MATÍAS, Z. *La climatización de los depósitos de archivos, bibliotecas y museos como método de conservación.* (2011). Trea, Gijón.
- González-Varas, Ignacio. *Conservación de bienes culturales. Teoría, historia, principios y normas.* Madrid: Ed. Cátedra, 1999.
- Hidalgo Cuñarro, José Manuel (Coord.). *Coloquio Internacional. La Conservación Preventiva de Bienes Culturales.* Vigo: Servicio de Publicaciones de la Diputación Provincial de Pontevedra, 1997.
- ICOM. *Código deontológico del ICOM para los Museos.* (2017). París.
- Maracón, Ana. *Conservación del Patrimonio Cultural. Criterios y normativas.* Madrid: Ed. Síntesis, 2008.
- MOYANO, N. *La climatización e iluminación de la sala durante las exposiciones de obras de arte.*
- PEÑA HARO, *La conservación preventiva durante la exposición de la fotografía.* (2014). Trea, Gijón.
- Pugès i Dorca, Montserrat e Laia Fernández Berengué. *La conservación preventiva durante la exposición de materiales arqueológicos.* Gijón: Trea, 2012.
- RIBERA ESPLUGAS, C. *Las vitrinas como medio de protección de las obras de arte en las exposiciones.* (2011). Trea, Gijón.
- RUSKIN, J. *Las siete lámparas de la arquitectura.*
- TORTAJADA HERNANDO, S. *La conservación preventiva durante la exposición de esculturas en piedra.* (2011). Trea, Gijón.